

Тумарець В.*

РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ ЗІ ВСТУПОМ ДО СОТ

Ринок фінансових послуг України динамічно розвивається в останнє десятиліття, що зумовлено нагальними потребами економіки країни ефективно мобілізувати внутрішні та зовнішні фінансові ресурси, спрямовуючи їх у найбільш привабливі сегменти економіки, сприяючи економічному зростанню.

Зі вступом України до СОТ у 2008 році було пов'язано багато протиріч стосовно перспектив та загроз для економіки країни в цілому та для фінансової сфери зокрема. До позитивних аспектів відносять: поліпшення доступу української економіки до міжнародного капіталу; підвищення рівня корпоративного управління та якості послуг, що надаються інститутами фінансового ринку; підвищення прозорості ринків фінансових послуг; полегшення виходу українських бізнес-структур на ринки фінансових послуг; прискорення темпів економічного зростання, підвищення стійкості економіки до зовнішніх викликів; закриття неконкурентних («кишенькових») банків зі зростанням рівня конкуренції; зниження вартості кредиту, збільшення обсягів кредитування; збільшення капіталізації економіки країни [4].

Перші роки після вступу України до СОТ були важкими для ринку фінансових послуг. Результати позитивного чи негативного функціонування фінансового ринку України важко прослідкувати, тому що національні та світові ринки були під впливом світової фінансової кризи та її наслідків.

Зміна зовнішнього середовища, зокрема прояви світової фінансової кризи, виявила низку проблем на ринках фінансових послуг, серед яких: ступінь відкритості національних фінансових ринків для доступу іноземних учасників; несприятливий інвестиційний клімат; недостатня капіталізація фінансових установ; недосконалість вимог до якості, диверсифікації і ліквідності активів окремих фінансових ринків; дисбаланс між очікуваною доходністю і спроможністю компенсувати ризики; відсутність ефективної системи захисту прав споживачів фінансових послуг; низький рівень прозорості діяльності фінансових установ; недостатня інституційна спроможність інститутів державного регулювання [6].

Відповідно до Генеральної угоди про торгівлю послугами Україна взяла на себе зобов'язання щодо забезпечення національного режиму та доступу на ринок фінансових послуг (страхування та банківської справи). За Графіком специфічних зобов'язань іноземні страхові компанії можуть надавати страхові послуги через філіали тільки після 5 років після вступу країни до СОТ [2].

За період 2008-2010 роки спостерігається стабільне зростання припливу інвестицій в Україну, потік прямих та портфельних інвестицій протягом останніх 10 років невпинно зростає, складає 55835 млн.дол на кінець 2010 року, зростання більше ніж у 2 рази у по-

* студентка 4 курсу спеціальності «міжнародні економічні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доц. Копистира А. М.

рівнянні з 2007 роком. Інвестиційна привабливість залишається сталою (чіткі позитивні зрушення відсутні).

У 2008 році спостерігалось значне зростання імпорту фінансових послуг (на 165%), але потім слідує спад імпорту і зростання експорту у 2010 році (на 27,9%). Імпорт фінансових послуг складає 28% в загальному обсязі імпорту. Головні партнери в імпорті фінансових послуг: Сполучене Королівство (294 млн.дол), Кіпр (237 млн.дол), Франція (133 млн.дол) та Швеція (79 млн.дол).

За останні 6 років у сфері страхування піковим був 2008 рік, у порівнянні з 2008 роком в 2010 імпорт страхових послуг скоротився на 55%, експорт – на 53%. З моменту вступу до СОТ українські страховики втратили право укладати договори перестраховування з компаніями, які зареєстровані в країнах, які не є членами СОТ (Азербайджан, Білорусь, Казахстан, Росія, Таджикистан, Узбекистан). Певна шкода була нанесена ринку фінансових послуг. У Росію на перестраховування головним чином віддавалися ядерні, авіаційні та промислові ризики (падіння частки Росії на ринку перестраховування у 2 рази) [5].

Банківська система України характеризується високим рівнем концентрації іноземного капіталу. На початок 2011 року 176 банків мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій та надання послуг. В 2010 року на ринок увійшли 5 іноземних банків. На кінець 2010 р. 55 банківських установ фін.ринку мали вклади з боку іноземних інвесторів, 20 з них – із 100% іноземним капіталом. За рік частка іноземного капіталу збільшилася до 40,6%.

У країні діє 451 страховик (70 займаються страхуванням життя), за останні 3 роки їх кількість скоротилася. Кількість укладених договорів страхування зменшилася на 32 та 21% у порівнянні з 2008 і 2009 р. відповідно і склала 453 млн. Близько 19% компаній мають іноземний капітал, його частка 30%. Активи по балансу страхових компаній зростають і складають 44 млрд. грн. (на 8 млрд. більше ніж на початку 2008 року). Топ-20 компаній зі страхування життя контролюють 95, 6% ринку, і 51,4% ринку контролюють компанії страхування не життя [3].

Кількість недержавних пенсійних фондів на кінець 2010 року становила 102 НПФ, кількість укладених пенсійних контрактів зростала протягом 2008 – 2010 років (7% росту в 2010), кількість учасників зменшилась на 2,6% у порівнянні з 2009 роком (у 2009 – зростання на 3%), загальні активи НПФ складають 1 млрд.грн (зросли на 40 і 23,2% у 2008 і 2009 роках відповідно), зростання інвестиційного доходу НПФ у 2009 р. на 157,8%, в 2010 – 56,2% [1].

В Україні налічується 212 фінансових компаній (13 нових, 9 – покинули ринок). Збільшується обсяг надання фінансовими компаніями послуг: фінансового лізингу (60%), факторингу (286,8%), надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів (128,9%), надання гарантій та операцій з переказу грошових коштів (56,2%). За 2 роки зросла кількість ломбардів, їх активи у порівнянні з 2008 роком зросли більше ніж вдвічі, обсяги наданих фінансових кредитів зросли на 44,5 % 2010/2009 (3,8 млрд.грн.). Кредитні спілки розвиваються повільно, їх кількість, активи, учасники, надані кредити зменшувалися протягом 2008 та 2009 років, це зумовлено погіршенням фінансового становища КС, зниженням їх платоспроможності та ліквідності [3].

Продовжується робота з удосконалення національного законодавства, що регулює ринки фінансових послуг. Відбувається удосконалення системи банківського нагляду (з питань корпоративного управління, щодо консолідованого нагляду за банківськими групами); для покращення надання страхових послуг потрібно ухвалити нову редакцію Закону «Про страхування»; ВРУ було прийнято декілька законів стосовно ринків

регулювання, пруденційного нагляду, антимонопольного контролю, здійснення фінансового моніторингу, запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Список використаної літератури:

1. Аналітичний огляд ринку небанківських фінансових послуг України національного рейтингового агентства за 9 місяців 2010 р. <http://rurik.com.ua>
2. Графік специфічних зобов'язань України у сфері торгівлі послугами (документ WT/ACC/UKR/152/Add.2)
3. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України www.dfp.gov.ua
4. Звіт про виконання пріоритетних напрямків роботи та головних завдань Міністерства економіки України (червень, 2010 р.) <http://www.me.gov.ua>
5. Кобута І., Жигadlo В., Лужанська Т. Другий рік України у СОТ: тенденції у зовнішній торгівлі товарами та аналіз виконання зобов'язань/ За ред. Марчіна Свенціцкі. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 80 с.
6. Уманець-Ходаківська В. П., Костюкович О. І., Лятамбор О. А. Ринок фінансових послуг: теорія і практика. Вид. 2-ге, доп. і перероб: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.